JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PAOLO MENGOZZI
20 päivänä maaliskuuta 2012 [1]

Asia C-42/11

Joao Pedro Lopes Da Silva Jorge

(Cour d'appel d'Amiensin (Ranska) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa — Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä tehty puitepäätös — Jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka mukaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä vain, jos etsityt henkilöt ovat kyseisen valtion kansalaisia — Kansalaisuuteen perustuva syrjintä

1. Tämän Cour d'appel d'Amiensin (Ranska) esittämän ennakkoratkaisupyynnön johdosta unionin tuomioistuimella on jälleen tilaisuus pohtia, miten on tulkittava eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS [2] 4 artiklan 6 alakohtaa. Unionin tuomioistuinta pyydetään erityisesti täsmentämään oikeuskäytäntöään ja punnitsemaan vastakkain harkintavaltaa, joka on tunnustettava jäsenvaltioille näiden pannessa puitepäätöstä täytäntöön, ja niiden takeiden laajuutta, jotka on annettava Euroopan unionin kansalaisille, joista on annettu eurooppalainen pidätysmääräys vapausrangaistuksen täytäntöön panemiseksi.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Kansainvälinen oikeus*

2. Tuomittujen siirtämistä koskevan, Strasbourgissa 21.3.1983 allekirjoitetun yleissopimuksen, jonka sopimuspuolia kaikki unionin jäsenvaltiot ovat, 2 artiklan 1 kappaleen mukaan "sopimuspuolet sitoutuvat tarjoamaan toisilleen mahdollisimman laajaa yhteistyötä siirrettäessä tuomittuja tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti".

3. Tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen a kohdassa määrätään seuraavaa:

"Tuomittu voidaan tämän yleissopimuksen nojalla siirtää ainoastaan:

a) jos hän on täytäntöönpanovaltion kansalainen – – ."

4. Tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen 3 artiklan 4 kappaleessa täsmennetään, että "sopimusvaltio voi milloin tahansa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitettavassa selityksessä määritellä, mitä se omalta osaltaan tarkoittaa "kansalaisella" tätä yleissopimusta sovellettaessa".

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — EYVL L 190, s. 1.

B *Unionin oikeus*

1. Puitepäätös 2002/584

5. Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklassa määritellään eurooppalainen pidätysmääräys ja velvollisuus panna se täytäntöön seuraavasti:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöön panemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

6. Puitepäätöksen 4 artikla koskee eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita. Sen 6 kohdassa määrätään, että ”täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön – –, jos [tämä] on annettu vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, kun etsitty henkilö oleskelee täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, on sen kansalainen tai asuu siellä vakinaisesti, ja tämä valtio sitoutuu panemaan tämän rangaistuksen tai toimenpiteen itse täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti”.

7. Puitepäätöksen 2002/584 32 artiklan mukaan ”ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vastaanotettuihin rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeviin pyyntöihin sovelletaan edelleen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevia voimassa olevia säädöksiä. Pyyntöihin, jotka on otettu vastaan kyseisestä päivämäärästä alkaen, sovelletaan jäsenvaltioiden tämän puitepäätöksen mukaisesti vahvistamia sääntöjä. Kun neuvosto tekee tämän puitepäätöksen, jäsenvaltio voi kuitenkin antaa lausuman, jossa se ilmoittaa täytäntöönpanojäsenvaltiona jatkavansa ilmoittamaansa päivämäärää ennen tehtyihin tekoihin liittyvien pyyntöjen käsittelemistä ennen 1 päivää tammikuuta 2004 sovellettavan, rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan järjestelmän mukaisesti. – –”

8. Ranskan tasavallan edellä mainittua 32 artiklaa koskeva lausuma on seuraava:

”Ranska toteaa eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä tehdyn puitepäätöksen 32 artiklan mukaisesti täytäntöönpanovaltiona jatkavansa pyyntöjen käsittelemistä ennen 1 päivää tammikuuta 2004 sovellettavan, rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan järjestelmän mukaisesti sellaisten tekojen osalta, jotka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 1993 – –.”

2. Puitepäätös 2008/909/YOS

9. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta rikosasioissa annettuihin tuomioihin, joissa määrätään vapausrangaistus tai vapauden menetyksen käsittävä toimenpide, niiden täytäntöön panemiseksi Euroopan unionissa 27.11.2008 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2008/909/YOS [3] otetaan käyttöön järjestelmä, jolla on tarkoitus helpottaa rangaistuksen täytäntöönpanoa muussa kuin rikostuomion antaneessa jäsenvaltiossa, jotta tuomitun sosiaalinen kuntoutus pystyttäisiin turvaamaan paremmin.

3 — EUVL L 327, s. 27.

10. Puitepäätöksen 2008/909 3 artiklan 1 kohdan mukaan ”tämän puitepäätöksen tarkoituksena on vahvistaa säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltion on tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen helpottamiseksi tunnustettava tuomio ja pantava rangaistus täytäntöön”.

11. Puitepäätöksen 2008/909 28 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”ennen 5 päivää joulukuuta 2011 vastaanotettuihin pyyntöihin sovelletaan edelleen tuomittujen siirtämistä koskevia voimassa olevia säädöksiä. Pyyntöihin, jotka on otettu vastaan mainitusta päivästä alkaen, sovelletaan jäsenvaltioiden tämän puitepäätöksen mukaisesti hyväksymiä sääntöjä”.

C *Kansallinen lainsäädäntö*

12. Ranskan rikosprosessilain (code de procédure pénale) 695-24 §:ssä luetellaan syyt, joiden perusteella eurooppalaisen pidätysmääräyksen noudattamisesta voidaan kieltäytyä. Siinä säädetään siten, että ”eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä,

– –

2. jos vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöön panemista varten etsitty henkilö on Ranskan kansalainen ja toimivaltaiset Ranskan viranomaiset sitoutuvat panemaan rangaistuksen tai toimenpiteen itse täytäntöön”.

II Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13. Portugalilainen rikostuomioistuin antoi 14.9.2006 eurooppalaisen pidätysmääräyksen pääasian vastaajasta, Portugalin kansalaisesta Joao Pedro Lopes Da Silva Jorgesta, jotta tälle vuonna 2003 määrätty viiden vuoden vankeusrangaistus vuonna 2002 tehdyistä teoista olisi voitu panna täytäntöön. Lopes Da Silva Jorge oli sittemmin muuttanut Ranskaan.

14. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Lopes Da Silva Jorge avioitui Ranskan kansalaisen kanssa 11.7.2009 ja asuu puolisoineen Ranskassa. Hän on 3.2.2008 alkaen työskennellyt ranskalaisen yhtiön palveluksessa kuorma-autonkuljettajana alueellisessa liikenteessä toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen perusteella.

15. Lopes Da Silva Jorge ilmoittautui 19.5.2010 Ranskan poliisiviranomaisille puhelimitse esitetyn kutsun johdosta. Tässä yhteydessä hänelle ilmoitettiin häntä koskevasta eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja siitä, että Portugalin viranomaiset olivat pyytäneet hänen luovuttamistaan rangaistuksen täytäntöönpanoa varten. Cour d’appel d’Amiensin virallinen syyttäjä saattoi 20.5.2010 asian ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta tämä lausuisi Lopes Da Silva Jorgen luovuttamisesta Portugalin viranomaisille.

16. Pääasian menettelyssä virallinen syyttäjä väitti pääasiallisesti, että Portugalin viranomaiset olivat eurooppalaista pidätysmääräystä antaessaan noudattaneet lakisääteisiä vaatimuksia ja ettei asiassa voitu soveltaa mitään niistä ehdottomista tai harkinnanvaraisista kieltäytymisperusteista, joista säädetään Ranskan rikosprosessilaissa. Kun virallista syyttäjää kehotettiin esittämään kantansa unionin tuomioistuimen asiassa Wolzenburg antaman tuomion [4] merkityksestä, hän totesi, että vaikka Lopes Da Silva Jorgella oli unionin tuomioistuimen toteamusten mukaisesti oikeus vedota Ranskan lainsäädäntöön, jossa säädetään edellytyksistä, joilla toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön, ja siis oikeus vedota rikosprosessilain 695-24 §:ään, tässä säännöksessä tarkoitettu peruste, joka koskee vain Ranskan kansalaisia, on puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan mukaisesti tosiaankin harkinnanvarainen. Virallisen

4 — Asia C-123/08, tuomio 6.10.2009 (Kok., s. I-9621).

syyttäjän mukaan rikosprosessilain 695-24 §:ää voidaan näin ollen soveltaa vain, jos sekä edellytys, että eurooppalainen pidätysmääräys kohdistuu Ranskan kansalaiseen, että edellytys, että toimivaltaiset Ranskan viranomaiset ovat sitoutuneet itse panemaan rangaistuksen täytäntöön, täyttyvät. Virallinen syyttäjä vaatii siten, että Lopes Da Silva Jorge on luovutettava Portugalin viranomaisille.

17. Lopes Da Silva Jorge on pääasian menettelyssä sitä vastoin ilmoittanut, ettei hän suostu siihen, että hänet luovutetaan Portugalin viranomaisille, ja vaatinut, että hänet on vangittava Ranskassa, vedoten aluksi ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 8 artiklaan ja siihen, että päätöksellä, jolla hänet eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön panemiseksi luovutetaan Portugalin viranomaisille, puututaan suhteettomasti hänen oikeuteensa nauttia yksityiselämään kohdistuvaa kunnioitusta. Myöhemmin hän on edellä mainitussa asiassa Wolzenburg annettuun tuomioon tukeutuen vedonnut siihen, että Ranskan lainsäädännön mukaan luovuttamisesta kieltäytyminen voi koskea vain Ranskan kansalaisia, ja kyseenalaistanut sen, onko rikosprosessilain 695-24 § yhteensoveltuva puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan kanssa ja laajemmin syrjintäkiellon periaatteen kanssa, sellaisena kuin tämä on vahvistettu SEUT 18 artiklassa.[5]

18. Cour d'appel de Amiensin tutkintajaosto on unionin oikeuden tulkintaan liittyvän ongelman todettuaan päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimen kirjaamoon 31.1.2011 saapuneella ennakkoratkaisupyynnöllä SEUT 267 artiklan nojalla unionin tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

”1) Onko [SEUT 18] artiklassa vahvistettu syrjintäkiellon periaate esteenä rikosprosessilain 695-24 §:n kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöön panemista varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä vain, jos etsitty henkilö on Ranskan kansalainen ja toimivaltaiset Ranskan viranomaiset sitoutuvat panemaan rangaistuksen täytäntöön?

2) Onko puitepäätöksen [2002/584] 4 artiklan 6 alakohdassa tarkoitetun kieltäytymisperusteen saattaminen osaksi kansallista oikeutta jätetty jäsenvaltioiden harkintavaltaan vai onko se pakollista, ja erityisesti, voiko jäsenvaltio toteuttaa toimenpiteen, joka merkitsee kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää?”

III Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

19. Kirjallisia huomautuksia unionin tuomioistuimelle ovat esittäneet Lopes Da Silva Jorge, Tšekin, Saksan, Ranskan, Alankomaiden, Itävallan ja Puolan hallitukset sekä Euroopan komissio.

20. Suullisia huomautuksia esittivät 31.1.2012 pidetyssä istunnossa pääasian vastaaja, Saksan, Ranskan, Alankomaiden ja Puolan hallitukset sekä komissio.

IV Oikeudellinen arviointi

21. Loogisista syistä aloitan muutaman alustavan huomautuksen esitettyäni asian tarkastelun toisesta ennakkoratkaisukysymyksestä.

5 — Vaikka asiakirjoissa ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnössä viitataan EY 12 artiklaan, on selvästi katsottava, että kysymys on SEUT 18 artiklasta.

A *Alustavat huomautukset*

1. Unionin tuomioistuimen toimivalta antaa ennakkoratkaisuja

22. Ranskan tasavalta on antanut aikaisemman EU 35 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun julistuksen, jossa se on hyväksynyt unionin tuomioistuimen toimivallan antaa ennakkoratkaisuja aikaisemman EU 35 artiklan 3 kohdan b alakohdassa määrättyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.[6] Lisäksi EUT-sopimuksen liitteenä olevan siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan (N:o 36) 10 artiklan 1 kohdan mukaan unionisopimuksen aikaisemman VI osaston mukainen unionin tuomioistuimen toimivalta säilyy ennallaan sellaisten unionin säädösten osalta, jotka on hyväksytty ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, myös silloin, kun mainitut säädökset on hyväksytty aikaisemman EU 35 artiklan 2 kohdan nojalla. Unionin tuomioistuin on näin ollen toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksiin.

2. Puitepäätöksen 2002/584 soveltaminen

23. Vaikka puitepäätöksen 2002/584 32 artiklan mukaan täytäntöönpanojäsenvaltiot saavat edelleen soveltaa rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa järjestelmää, jota sovellettiin ennen 1.1.2004, Ranskan tasavallan lausumasta ilmenee, että se on varannut itselleen tämän mahdollisuuden vain ennen 1.11.1993 tehtyjen tekojen osalta. Pääasian kaltaisessa tilanteessa, jossa luovuttamispyyntöön johtaneet rangaistavat teot ovat tapahtuneet vuonna 2002 ja jossa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva pyyntö itse on tehty 1.1.2004 jälkeen, on siten sovellettava puitepäätöksellä 2002/584 käyttöön otettua järjestelmää.

24. On kuitenkin pohdittava, mikä merkitys puitepäätöksellä 2008/909 on pääasiassa. Viimeksi mainitulla 27.11.2008 tehdyllä puitepäätöksellä on tarkoitus vahvistaa säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltion on tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen helpottamiseksi tunnustettava tuomio ja pantava rangaistus täytäntöön.[7] Määräajaksi, johon mennessä jäsenvaltioiden oli pantava tämä puitepäätös täytäntöön, oli vahvistettu 5.12.2011.[8] Sillä, että tämä määräaika umpeutui ennakkoratkaisumenettelyn kuluessa, ei kuitenkaan ole välitöntä vaikutusta tähän asiaan. Kyseisen puitepäätöksen 28 artiklassa nimittäin säädetään, että ennen 5.12.2011 vastaanotettuihin pyyntöihin sovelletaan edelleen tuomittujen siirtämistä koskevia voimassa olevia säädöksiä, jollei päinvastaista yksipuolista ilmoitusta ole annettu. Koska Ranskan viranomaiset olivat vastaanottaneet eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön panemista koskevan pyynnön ennen 5.12.2011, pääasian vastaajan tilannetta on tutkittava puitepäätöksen 2002/584 mukaisesti, sillä Ranskan tasavalta ei ole antanut päinvastaista ilmoitusta.

B *Jäsenvaltioille annettu harkintavalta puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan täytäntöönpanossa*

25. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii unionin tuomioistuimelle esittämällään toisella kysymyksellä varsinaisesti selvittämään, ovatko jäsenvaltiot velvollisia panemaan kansallisissa oikeusjärjestyksissään täytäntöön puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan mukaisen harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen, ja jos tähän vastataan myöntävästi, ovatko ne velvollisia tekemään näin kaikkien tässä kohdassa tarkoitettujen tapausvaihtoehtojen osalta eli sekä omien kansalaistensa osalta että kyseisessä valtiossa vakinaisesti asuvien tai siellä oleskelevien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta.

6 — Ks. ilmoitus, joka koskee Ranskan tasavallan ja Unkarin tasavallan julistuksia, joilla ne hyväksyvät Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivallan antaa ennakkoratkaisuja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 35 artiklassa tarkoitetuista säädöksistä (EUVL 2005, C 318, s. 1).

7 — Ks. puitepäätöksen 2008/909 3 artikla.

8 — Ks. puitepäätöksen 2008/909 29 artikla. Ranskan tasavalta ei ole noudattanut tätä määräaikaa, koska ehdotus laiksi, jolla puitepäätös 2008/909 on tarkoitus panna täytäntöön Ranskan oikeusjärjestyksessä, on edelleen käsiteltävänä parlamentissa, kun esitän ratkaisuehdotukseni tässä asiassa (ks. senaatille 11.1.2012 esitetty ehdotus laiksi eräistä rikosoikeudellisista ja rikosprosessuaalisista säännöksistä Ranskan kansainvälisten sitoumusten noudattamiseksi).

26. Ongelma ei mielestäni johdu niinkään kyseisen määräyksen sanamuodosta vaan horjuvasta oikeuskäytännöstä, joka on saattanut antaa aihetta erilaisiin tulkintoihin. Tarkastelen siten ensin puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan sanamuotoa ja puitepäätöksen yleistä rakennetta, ennen kuin ryhdyn arvioimaan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettua jäsenvaltioiden harkintavaltaa.

27. Haluaisin kuitenkin esittää aluksi joukon huomautuksia, jotka ovat mielestäni olennaisen tärkeitä, jotta tämä asia ja kyseessä olevat intressit voitaisiin ymmärtää paremmin. Tältä osin on oleellisen tärkeää muistuttaa, että puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 3 kohdan mukaan puitepäätös ”ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [unionin oikeudessa] taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita”.

28. Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 3 kohdassa olevan viittauksen perusoikeuksiin ja keskeisiin periaatteisiin on toimittava suojakeinona. Puitepäätöksen kattamalla alalla ja laajemmin rikosasioissa harjoitettavan poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön alalla ei ole ajateltavissa, että vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, jolla on keskeinen asema eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa järjestelyssä, sovellettaisiin samalla tavalla kuin tunnustettaessa toisessa jäsenvaltiossa korkeakoulututkinnosta annettua tutkintotodistusta tai toisessa jäsenvaltiossa myönnettyä ajokorttia. On myös mahdoton ajatella, että jäsenvaltiot osallistuvat sellaisen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen luomiseen, joka johtaa siihen, että käyttäytymisellään vapautta, turvallisuutta tai oikeutta mahdollisesti uhanneiden henkilöiden perusoikeudet lyödään laimin. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, erityisesti silloin kun sitä on – kuten pääasiassa – tarkoitus soveltaa rangaistuksen täytäntöönpanoa varten annettuun eurooppalaiseen pidätysmääräykseen, ei voida soveltaa automaattisesti, vaan sitä on päinvastoin tarkasteltava niin, että otetaan huomioon kunkin eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevan pyynnön perustana olevaan yksittäistapaukseen liittyvä henkilökohtainen ja inhimillinen asiayhteys. Kuten puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 3 kohdassa muistutetaan, puitepäätöksessä tarkoitettua vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta sovellettaessa perusoikeuksien, joista tärkeimpiin kuuluu tuomitun ihmisarvo,[9] vaalimisen on siten oltava äärimmäisen tärkeää kansalliselle lainsäätäjälle, kun se panee unionin säädöksiä täytäntöön, ja kansallisille oikeusviranomaisille, kun ne käyttävät unionin oikeudessa niille annettuja etuoikeuksia, mutta myös unionin tuomioistuimelle, kun sitä pyydetään tulkitsemaan puitepäätöksen 2002/584 määräyksiä. Rikostuomioiden vapaa liikkuvuus on turvattava niin, että huomioon otetaan ihmisarvon suojelemista koskeva ylemmänasteinen periaate, joka on perusoikeuksien suojan kulmakivi unionin oikeusjärjestyksessä, mutta tätä liikkuvuutta on tarvittaessa myös rajoitettava tämän periaatteen perusteella.

29. Jatkan nyt asian tarkastelua niin, että pidän koko ajan mielessä tämän vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen ihmislähtöisen tulkinnan.

1. Sanamuodon mukainen ja teleologinen tulkinta

30. Aluksi on muistutettava, että unionin säädöksenä puitepäätös velvoittaa aikaisemman EU 34 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan jäsenvaltioita ”saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättä[ä] kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot”.

31. Tarkemmin sanottuna puitepäätöksen 2002/584 3 ja 4 artiklassa määrätään eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon kieltäytymisperusteista, jotka on osoitettu täytäntöönpanovaltion oikeusviranomaisille. Perusteet, jotka on lueteltu puitepäätöksessä tyhjentävästi, jottei luovuttamisen perusajatusta vaaranneta, koskevat sekä ehdotonta että harkinnanvaraista kieltäytymistä. Puitepäätöksen 4 artiklan otsikosta (Eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet,

9 — Ihmisarvo on ensimmäinen Euroopan unionin perusoikeuskirjassa mainituista perusoikeuksista (ks. perusoikeuskirjan 1 artikla).

ranskaksi Motifs de non-exécution facultative du mandat d'arrêt européen) nimittäin ilmenee, että harkinnanvaraisuus ei liity siihen, saattavatko jäsenvaltiot perusteet osaksi kansallista oikeusjärjestystään, vaan harkinnanvaraista on eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano, joka jätetään tällä tavoin kansallisten oikeusviranomaisten harkintavaltaan. [10]

32. Kun puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan sanamuotoa tarkastellaan erillään muista tämän artiklan kohdista, siinä todellakin määrätään, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön, jos tämä on annettu rangaistuksen täytäntöönpanoa varten, kun etsitty henkilö oleskelee täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, on sen kansalainen tai asuu siellä vakinaisesti, ja tämä valtio sitoutuu panemaan tämän rangaistuksen itse täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

33. Kun puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohta luetaan yhdessä aikaisemman EU 34 artiklan kanssa, siinä siis vaaditaan jäsenvaltioita panemaan kyseisessä kohdassa määrätty kieltäytymisperuste täytäntöön kansallisessa oikeusjärjestyksessään kaikki siihen sisältyvät yksityiskohtaiset säännöt mukaan lukien. Sille, että tämän kohdan sanamuodossa käytetään tai-konjunktiota, ei käsitykseni mukaan ole annettava erityistä merkitystä. Kuten eräät istunnossa läsnä olleet osapuolet ovat todenneet, useimmissa kieliversioissa kylläkin käytetään tätä konjunktiota, [11] kun taas esimerkiksi saksankielisessä versiossa käytetään sanaa "und" (ja) määritettäessä henkilöryhmiä, joiden hyväksi puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa määrättyä kieltäytymisperustetta voidaan soveltaa. Minun on pakko pitää tällaista väitettä vähintäänkin epävakuuttavana ellei peräti merkityksettömänä, sillä ei olisi ollut mitään järkeä laatia 4 artiklan 6 alakohdan ranskankielistä versiota niin, että siinä käytetään ja-konjunktiota. Vaarana olisi ollut, että aletaan järjenvastaisesti väittää, että perustetta voidaan soveltaa vain henkilöön, joka on täytäntöönpanovaltion kansalainen, oleskelee siellä ja asuu siellä vakinaisesti.

34. Siinäkin tapauksessa, että jäsenvaltiot eivät olisi velvollisia panemaan puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohtaa täytäntöön, on kuitenkin todettava, että koska Ranskan lainsäätäjä selvästi aikoi saattaa tämän säännöksen osaksi kansallista oikeusjärjestystään rikosprosessilain 695-24 §:llä, kyseinen kansallinen lainsäätäjä oli velvollinen tekemään näin kaikkien tässä 6 kohdassa tarkoitettujen henkilöryhmien osalta. Jos jätetään huomiotta mahdolliset kielelliset eroavaisuudet, tarkoituksesta, johon puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdalla pyritään, nimittäin ilmenee mielestäni kiistattomasti, että jäsenvaltiot ovat velvollisia panemaan tämän kohdan täytäntöön niin, että niiden oikeusviranomaisten on tarvittaessa pystyttävä kieltäytymään eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta paitsi valtion omien kansalaisten osalta myös muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta näiden täyttäessä puitepäätöksessä 2002/584 vahvistetut edellytykset, siten, että oikeusviranomainen suorittaa näiden henkilöiden henkilökohtaista tilannetta koskevan kokonaisarvioinnin.

35. Katson toisin kuin useimmat tähän menettelyyn osallistuneet osapuolet, että tämä ratkaisu ei ole ristiriidassa puitepäätöksen 2002/584 perustana olevan pääperiaatteen eli vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen kanssa. Näiden osapuolten mukaan puitepäätöksessä määrättyjä kieltäytymisperusteita on luovuttamisen helpottamiseksi tulkittava erityisen suppeasti ja nimenomaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti.

36. Pitää paikkansa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tämä periaate, "joka on puitepäätöksen 2002/584 rakenteen taustalla, tarkoittaa mainitun puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdan nojalla, että jäsenvaltiot ovat lähtökohtaisesti velvollisia panemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön". [12] Huomautan kuitenkin, että vaikka vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle on annettu

10 — Sanamuoto on aivan yhtä selvä muissakin kieliversioissa; viittaan tässä keskeisesti puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 kohdan espanjankieliseen otsikkoon (Motivos de no ejecución facultativa de la orden de detención europea), englanninkieliseen otsikkoon (Grounds for optional non-execution of the European arrest warrant), italiankieliseen otsikkoon (Motivi di non esecuzione facoltativa del mandato di arresto europeo) sekä portugalinkieliseen otsikkoon (Motivos de não execução facultativa do mandado de detenção europeu).

11 — Tämä koskee mm. espanjan-, englannin-, ranskan-, italian- ja portugalinkielistä versiota.

12 — Em. asia Wolzenburg, tuomion 57 kohta.

puitepäätöksessä merkittävä asema, kieltäytymisperusteet ovat unionin lainsäätäjän suunnitelmia. Ne on suunniteltu tyhjentäviksi, mikä on nimenomaan omiaan takaamaan, että pääsääntönä edelleen on, että eurooppalaiset pidätysmääräykset pannaan täytäntöön. Puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdalla pyritään erityisesti parantamaan etsityn henkilön mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänen suoritettuaan rangaistuksensa.[13] On siten todettava, että vaikka vastavuoroisen tunnustamisen periaate, sellaisena kuin se on pantu täytäntöön puitepäätöksessä 2002/584, on tärkeä, unionin lainsäätäjä ei ole kuitenkaan suunnitellut sitä ehdottomaksi. Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 3 kohdassa oleva viittaus perusoikeuksiin vahvistaa tämän, kuten olen todennut alustavissa huomautuksissa. Puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohta on siten selvä ilmaus unionin lainsäätäjän tahdosta, että toimivaltaisille oikeusviranomaisille on jätettävä tarvittaessa mahdollisuus sovitella kyseistä periaatetta, kun olemassa on myös niin perustavanlaatuinen turvattava intressi kuin sen onnistuminen, että tuomittu sopeutuu uudelleen yhteiskuntaan.

37. Tämä uudelleen sopeutumisen tavoite ei ole pelkästään tuomitun omassa intressissä. Se, että kyseinen henkilö onnistuu sopeutumaan uudelleen yhteiskuntaan hänelle tutussa ympäristössä, on myös yhteiskunnalle, johon hänen elämänsä väistämättä sijoittuu, lisätae siitä, että sääntöjenvastaisen käyttäytymisen toistumisen todennäköisyys pienenee. Unionin lainsäätäjän tälle antama merkitys on siten vahvistettu nimenomaisesti puitepäätöksessä 2008/909, jonka tarkoituksena on sen 3 artiklan 1 kohdan mukaan ”tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen helpottami[nen]”.

38. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että ”vaikka puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdassa säädetyn harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen – – tavoitteena on etenkin mahdollistaa, että erityistä painoa annetaan mahdollisuudelle parantaa etsityn henkilön mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänen suoritettuaan rangaistuksensa – –, tällainen tavoite ei tärkeydestään huolimatta voi olla esteenä sille, että jäsenvaltiot rajoittavat mainitun puitepäätöksen täytäntöönpanossa tämän päätöksen 1 artiklan 2 kohdassa säädetyn keskeisen säännön mukaisesti tilanteita, joissa on mahdollista kieltäytyä luovuttamasta henkilöä, joka kuuluu kyseisen 4 artiklan 6 alakohdan soveltamisalaan”.[14] Yhteisöjen tuomioistuin on näin tehdessään ainoastaan muistuttanut, että 4 artiklan 6 alakohdassa ei väitetä, että siinä vahvistetaan tuomitun ehdoton oikeus suorittaa rangaistuksensa täytäntöönpanovaltiossa, ja että tässä tapauksessa oli puitepäätöksen mukaista, että sovellettiin kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan harkinnanvaraista kieltäytymisperustetta voitiin soveltaa muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin vain sillä edellytyksellä, että he olivat oleskelleet maassa säännöllisesti viisi vuotta. Yhteisöjen tuomioistuimen kannanotto koski siis sellaisen lainsäädännön soveltamista yksittäistapaukseen, jossa rajoitettiin tilanteita, joissa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta oli mahdollista kieltäytyä, mutta jossa ei kuitenkaan suljettu tällaisia tilanteita pois. Käsittelen lisäksi jäljempänä varovaisuutta, jota on noudatettava vedottaessa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.[15]

39. Toisin kuin Ranskan hallitus on väittänyt, ehdottamani puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan tulkinta ei merkitse etsityn henkilön rankaisematta jäämistä, eikä siinä edes kyseenalaisteta vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, koska täytäntöönpanovaltio voi kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vain sillä nimenomaisella edellytyksellä, että se sitoutuu panemaan rangaistuksen täytäntöön alueellaan kyseenalaistamatta missään vaiheessa ratkaisua, jolla rangaistus on määrätty. Tässä mielessä tuomioistuinten ratkaisujen vastavuoroisen tunnustamisen logiikka säilyy täysin siinäkin tapauksessa, että etsitty henkilö suorittaa rangaistuksensa täytäntöönpanojäsenvaltiossa eikä pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa. Puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan tulkinta, jota ehdotan unionin tuomioistuimelle, ei siten mielestäni ole ristiriidassa sen enempää tämän kohdan yleisen rakenteen kuin sille asetettujen tavoitteiden kanssa.

13 — Ibid., tuomion 67 kohta.

14 — Ibid., tuomion 62 kohta.

15 — Ks. jäljempänä 43 kohta.

40. Lopuksi en voi olla ajattelematta, että puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan tulkinta, jonka perusteella puitepäätöksen mukaisena voitaisiin pitää kansallista lainsäädäntöä, jossa yksiselitteisesti evätään jäsenvaltiossa oleskelevalta tai vakinaisesti asuvalta unionin kansalaiselta mahdollisuus harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen soveltamiseen pelkästään siitä syystä, ettei hän ole kyseisen jäsenvaltion kansalainen, olisi suorassa ristiriidassa lukuisten perusoikeuksien ja keskeisten oikeusperiaatteiden kanssa, joiden noudattamista edellytetään puitepäätöksen
2002/584 1 artiklan 3 kohdassa, ja sitä olisi siten vaikea sovittaa yhteen tässä artiklassa asetettujen vaatimusten kanssa.

2. Jäsenvaltioiden harkintavalta ja puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan henkilöllinen soveltamisala

41. Yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut edellä mainitussa asiassa Wolzenburg antamassaan tuomiossa, että ”jäsenvaltioilla on välttämättä puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan ja erityisesti sen 6 alakohdan –– täytäntöönpanossa selvää harkintavaltaa”.[16] En kuitenkaan katso, että yhteisöjen tuomioistuin olisi tarkoittanut tällä jotain muuta kuin harkintavaltaa, joka jäsenvaltioille on tunnustettu perustamissopimuksessa puitepäätösten täytäntöönpanon muodon ja keinojen määrittämisen osalta. Harkintavaltaa käytettäessä on joka tapauksessa noudatettava unionin oikeutta.[17]

42. Yhteisöjen tuomioistuinta on jo pyydetty tulkitsemaan puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohtaa, ja tässä menettelyssä huomautuksia esittäneet osapuolet ovat tarkastelleet perusteellisesti asiassa Kozłowski[18] ja edellä mainitussa asiassa Wolzenburg tästä kysymyksestä annettuja tuomioita. Useimmat näistä osapuolista ovat päätelleet asiassa Wolzenburg annetun tuomion 58 kohdasta, että yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut kansallisen lainsäätäjän vapauden panna puitepäätöksen 2002/584 4 artiklassa tarkoitetut eri perusteet täytäntöön. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Wolzenburg antamansa tuomion tässä kohdassa todennut, että ”kansallinen lainsäätäjä, joka sille kyseisen puitepäätöksen 4 artiklassa annettujen mahdollisuuksien nojalla päättää rajoittaa tilanteita, joissa sen täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä luovuttamasta etsittyä henkilöä, vain vahvistaa kyseisellä puitepäätöksellä vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen hyväksi perustettuja luovuttamisjärjestelyjä”.

43. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että asiassa Wolzenburg tilanne oli kansallisen lainsäädännön osalta hyvin erilainen, koska tuossa asiassa yhteisöjen tuomioistuimen oli lausuttava lainsäädännöstä, jossa puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohta oli tosiasiallisesti pantu täytäntöön ja myös muiden jäsenvaltioiden kuin täytäntöönpanojäsenvaltion kansalaisten osalta. Nyt käsiteltävä asia on tässä suhteessa perustavanlaatuisesti erilainen, ja tämän eron vuoksi on noudatettava suurta varovaisuutta tukeuduttaessa toteamuksiin, joita yhteisöjen tuomioistuin on esittänyt tällä alalla antamissaan tuomioissa ja erityisesti edellä mainitussa asiassa Wolzenburg antamassaan tuomiossa ja jotka eivät ole automaattisesti sovellettavissa jäsenvaltioon, jonka kansallisen lainsäädännön mukaan puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohtaa sovelletaan vain valtion omiin kansalaisiin. Asiassa Wolzenburg annetun tuomion 58 kohtaa tulkittaessa on siten otettava huomioon tuolloin kyseessä ollut erityinen kansallinen asiayhteys.

44. Tästä kohdasta ilmenee siten, ettei puitepäätös 2002/584 velvoita jäsenvaltioita tunnustamaan niiden alueella oleskeleville tai vakinaisesti asuville muiden jäsenvaltioiden kansalaisille ehdotonta oikeutta siihen, että heitä koskevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäydytään. Jäsenvaltioille tunnustettu harkintavalta, josta tässä tuomiossa on myös kysymys, voi

16 — Em. asia Wolzenburg, tuomion 61 kohta.

17 — Ibid., tuomion 45 kohta.

18 — Asia C-66/08, Kozłowski, tuomio 17.7.2008 (Kok., s. I-6041).

aivan hyvin ilmetä siten, että tällaisia tapauksia rajoitetaan,[19] mutta se ehdottomasti ei voi ilmetä siten, että kaikki muiden jäsenvaltioiden kansalaiset suljetaan täysin puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa tarkoitetun harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen soveltamisen ulkopuolelle. On selvää, että puitepäätöksessä 2002/584 velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään, että niiden oikeusviranomaisten on tutkittava kukin yksittäistapaus tekemällä kokonaisarviointi, jos näitä viranomaisia pyydetään olemaan noudattamatta eurooppalaista pidätysmääräystä, joka on annettu täytäntöönpanovaltion kansalaisesta, siellä oleskelevasta henkilöstä tai siellä vakinaisesti asuvasta henkilöstä rangaistuksen täytäntöönpanoa varten.[20]

45. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee sitä paitsi aivan yhtä selvästi, ettei yhteisöjen tuomioistuin käsitä puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan henkilöllistä soveltamisalaa niin, että tämä kattaa valinnan mukaan joko täytäntöönpanojäsenvaltion kansalaiset tai muiden jäsenvaltioiden kansalaiset, jotka asuvat vakinaisesti tai oleskelevat täytäntöönpanovaltiossa, taikka molemmat henkilöryhmät yhdessä. Unionin tuomioistuin on nimittäin todennut edellä mainitussa asiassa Kozłowski antamansa tuomion 34 kohdassa, että ”puitepäätöksen [2002/584] 4 artiklan 6 alakohdan mukaan tätä täytäntöönpanosta harkinnanvaraisesti kieltäytymisen perustetta voidaan soveltaa vain henkilöihin, jotka, jos he eivät ole täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion kansalaisia, ’oleskelevat’ siellä tai ’asuvat siellä vakinaisesti’”.

46. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa toiseen ennakkoratkaisukysymykseen niin, että jäsenvaltioiden on pantava puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohta täytäntöön siten, että täytäntöönpanosta vastaaville oikeusviranomaisille annetaan toimivalta kieltäytyä panemasta täytäntöön rangaistuksen täytäntöönpanoa varten annettua eurooppalaista pidätysmääräystä sekä jäsenvaltion omien kansalaisten osalta että kyseisessä jäsenvaltiossa oleskelevien tai vakinaisesti asuvien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta, ja näiden viranomaisten on voitava käyttää tätä toimivaltaa niin, että ne ottavat huomioon kunkin yksittäistapauksen olosuhteet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sen harkintavallan käyttöä, jonka perusteella jäsenvaltiot voivat unionin oikeutta noudattaen määrittää edellytykset, joita kyseisen 4 artiklan 6 alakohdassa määrätyn kieltäytymisperusteen soveltamiselle voidaan asettaa jäsenvaltiossa vakinaisesti asuvien tai siellä oleskelevien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta.

C *Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys*

47. Mielestäni edellä tarkasteltuun kysymykseen annettu vastaus riittää antamaan ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle hyödylliset tiedot. Jos unionin tuomioistuin kuitenkin toteaa, etteivät jäsenvaltiot ole velvollisia pelkästään puitepäätöksen 2002/584 perusteella panemaan tämän puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohtaa täytäntöön sekä omien kansalaistensa osalta että niissä oleskelevien tai vakinaisesti asuvien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta, ja katsoo, että Ranskan valtio on käyttänyt harkintavaltaansa täysin puitepäätöksen 2002/584 mukaisesti, sen on otettava kantaa siihen, onko syrjintäkiellon periaate esteenä senkaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, josta on kysymys pääasiassa.

48. Ensinnäkin on todettava, että pääasian vastaaja on käyttänyt liikkumisvapauttaan tullessaan Ranskaan, jossa hän asuu laillisesti ja jonne hän on perustanut perheen. Jäsenvaltiot eivät saa puitepäätöstä täytäntöön pannessaan rikkoa unionin oikeutta, erityisesti määräyksiä, jotka koskevat kaikille unionin kansalaisille tunnustettua oikeutta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden

19 — Yhteisöjen tuomioistuin sitä paitsi katsoi, että Alankomaiden lainsäädäntö, jonka mukaan puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohtaa sovelletaan Alankomaiden kansalaisiin ilman ehtoja ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin sillä ehdolla, että he ovat oleskelleet laillisesti Alankomaiden alueella yhtäjaksoisesti vähintään viisi vuotta, oli unionin oikeuden mukainen.

20 — Puitepäätöksen 2002/584 kahdeksannessa perustelukappaleessa viitataan selvästi tähän, kun siinä todetaan, että ”eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevia päätöksiä on valvottava riittävästi, mikä merkitsee sitä, että sen jäsenvaltion oikeusviranomaisen, jossa etsitty henkilö on otettu kiinni, on tehtävä päätös henkilön luovuttamisesta”.

alueella.[21] Yhteisöjen tuomioistuin on siten jo katsonut, että jäsenvaltion kansalaisella, joka asuu laillisesti toisessa jäsenvaltiossa, on oikeus vedota syrjintäkiellon periaatteeseen sellaista kansallista lainsäädäntöä vastaan, jossa säädetään edellytyksistä, joiden täyttyessä toimivaltainen oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä, joka on annettu vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten.[22] Tämän on sitäkin suuremmalla syyllä koskettava pääasiassa kyseessä olevan kaltaista Ranskan lainsäädäntöä, jonka mukaan puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdassa määrättyjä kieltäytymisperusteita ei sovelleta unionin kansalaisiin Ranskan kansalaisia lukuun ottamatta. Näin ollen on katsottava, että pääasian vastaajalla on oikeus vedota SEUT 18 artiklaan edellä mainittua lainsäädäntöä vastaan. On siis ratkaistava, merkitseekö rikosprosessilain 695-24 § kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää.

49. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan syrjintäkiellon periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella.[23]

50. Ranskan lainsäädännöstä käy selvästi ilmi, että muiden jäsenvaltioiden kansalaisia kohdellaan eri tavalla kuin Ranskan kansalaisia. Eräiden hallitusten argumentaatiota, jonka mukaan tällaisessa tapauksessa maan kansalaiset eivät ole muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin rinnastettavassa tilanteessa, ei voida hyväksyä. Nämä hallitukset ovat korostaneet, että kansalaisen side valtioon, jonka kansalainen hän on, on eriluonteinen kuin unionin kansalaisen side asuinvaltioonsa, jonka kansalainen hän ei siis ole. Esimerkiksi jokaisella Ranskan kansalaisella on väistämättä Ranskan yhteiskuntaan erittäin vahva liityntä, joka konkretisoituu kansalaisuutena ja jonka vuoksi on perusteltua, että Ranskan valtio sitoutuu panemaan unionin toisen jäsenvaltion määräämän rangaistuksen täytäntöön omalla alueellaan vain hänen osaltaan. En voi olla ajattelematta, että jos argumentaatiomme olisi pysynyt tämäntyyppisenä, unionin oikeudessa ei varmastikaan olisi tapahtunut sitä poikkeuksellista kehitystä, joka on vienyt sitä eteenpäin tähän päivään saakka. Mielestäni tällainen perustelutapa on hyvin vanhanaikainen.

51. Voidaan siten helposti ymmärtää, että jäsenvaltio haluaa saada takeita ja sitoutua ulkomailla määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoon – mikä kiistatta merkitsee kyseiselle valtiolle raskasta vastuuta – vain sellaisten henkilöiden osalta, joilla on todellinen, vakaa ja pysyvä side kyseisen valtion yhteiskuntaan. On sitä vastoin täysin väärin väittää, että tällainen side voi olla vain henkilöillä, jotka ovat tämän valtion kansalaisia. Pääasian vastaajan tapaus on tästä osuva esimerkki. Unionin oikeudessa vahvistetusta liikkumis- ja oleskeluvapaudesta seuraa myös, ettei nykyään ole enää mahdollista tehdä kumoamatonta olettamaa, jonka mukaan tuomitun mahdollisuudet sopeutua uudelleen yhteiskuntaan ovat suurimmat vain valtiossa, jonka kansalainen hän on. On siis katsottava, että Ranskan lainsäädännössä todella kohdellaan toisiinsa rinnastettavia tilanteita eri tavalla.

52. Tällainen erilainen kohtelu voi olla syrjintäkiellon periaatteen mukaista, jos se on objektiivisesti perusteltavissa ja oikeassa suhteessa lainmukaisesti tavoiteltuun päämäärään, eli sillä ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.[24]

53. Ranskan hallitus on väittänyt, että Ranskan kansalaisten ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisten erilaiselle kohtelulle on objektiivinen syy. Se vetoaa kansallisen lainsäädännön tilaan liittyvään ongelmaan. Puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdassa nimittäin määrätään, että täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion on sitouduttava panemaan ulkomailla määrätty rangaistus täytäntöön omalla alueellaan kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Ranskan voimassa olevan oikeuden tila ei kuitenkaan mahdollista Ranskan valtion tällaista sitoutumista. Ranskan hallitus on

21 — Ks. em. asia Wolzenburg, tuomion 45 kohta.

22 — Ibid., tuomion 47 kohta.

23 — Ks. mm. asia C-303/05, Advocaten voor de Wereld, tuomio 3.5.2007 (Kok., s. I-3633, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja em. asia Wolzenburg, tuomion 62 kohta.

24 — Em. asia Wolzenburg, tuomion 69 kohta.

muistuttanut tältä osin, että ulkomailla määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoon Ranskassa liittyy merkittäviä oikeudellisia kysymyksiä, joita ei säännellä puitepäätöksellä 2002/584, minkä vuoksi puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa viitataan jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön. Ulkomailla määrättyjen rangaistusten täytäntöönpanoa koskeva oikeudellinen järjestelmä ei ole yhdenmukainen ja riippuu useimmiten kansainvälisistä kahden- tai monenvälisistä sopimuksista, eikä Ranskan valtio voi päättää yksipuolisesti, että se panee alueellaan täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa määrätyn rangaistuksen, koska se ei voi taata tuomitulle, että hänen rangaistuksensa täytäntöönpano tunnustetaan valtiossa, jossa rangaistus on määrätty.

54. Mielestäni tämä argumentaatio voidaan torjua kahdella tavalla eli ensinnäkin hylkäämällä esiin tuotu oikeuttamisperuste ja toiseksi korostamalla Ranskan lainsäädännön ilmeistä suhteettomuutta.

55. Ranskan hallituksen esiin tuomasta ongelmasta, joka liittyy Ranskan kansallisen lainsäädännön tilaan, muistutan aluksi, että unionin tuomioistuin on harvoin hyväksynyt tämäntyyppisiä väitteitä.

56. Totean seuraavaksi, että Ranskan hallitus on istunnossa myöntänyt, että vaikka Ranskan lainsäädäntö ei tällä hetkellä mahdollista sellaisen rangaistuksen täytäntöönpanoa, joka on määrätty toisessa jäsenvaltiossa henkilölle, joka ei ole Ranskan kansalainen, tämä johtuu pikemminkin puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohtaa koskevasta lainsäätäjän tulkinnasta, jonka mukaan tässä alakohdassa ei aseteta jäsenvaltioille velvollisuutta kohdella valtion omia kansalaisia ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisia yhdenvertaisesti, kuin ylitsepääsemättömästä oikeudellisesta esteestä, joka muodostuu Ranskan valtiota tällä hetkellä sitovasta kansainvälisestä valtiosopimusoikeudesta. Komissio on tältä osin todennut perustellusti, että Ranskan valtio on kaikkien unionin jäsenvaltioiden tavoin tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen [25] sopimuspuoli. Yleissopimuksen mukaan tuomittu voidaan siirtää, jos hän on täytäntöönpanovaltion kansalainen, [26] mutta siinä määrätään myös, että sopimusvaltiot voivat selityksessä, joka voidaan tehdä milloin tahansa, yksipuolisesti päättää, miten ne aikovat määritellä tässä yleissopimuksessa tarkoitetun ”kansalaisen” käsitteen, [27] joten Ranskan valtio tosiasiallisesti pystyi ulottamaan yleissopimuksen määräykset koskemaan muiden jäsenvaltioiden kansalaisia. [28]

57. Vaikka toisessa jäsenvaltiossa määrätyn rangaistuksen täytäntöön panemiseen liittyviä oikeudellisia näkökohtia olisi säännelty vasta puitepäätöksen 2008/909 tekemisestä lähtien, mistä en selvästikään ole vakuuttunut, en voi olla toteamatta, että koska Ranskan lainsäätäjä ei ole pannut tätä puitepäätöstä täytäntöön säädetyssä määräajassa, se on 5.12.2011 alkaen yksin vastuussa kansallisen lainsäädäntönsä väitetystä puutteellisuudesta ja voisi siten edelleen hyötyä omasta laiminlyönnistään, jos unionin tuomioistuimen olisi hyväksyttävä väite, joka koskee Ranskan voimassa olevan oikeuden tilasta aiheutuvia ongelmia. Kuten Ranskan hallituskin on myöntänyt istunnossa, puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdassa on joustava viittaus kansalliseen lainsäädäntöön, joten siitä huolimatta, että täytäntöönpanovaltion ennen 5.12.2011 vastaanottamiin pyyntöihin sovelletaan edelleen puitepäätöstä 2002/584, puitepäätökseen 2008/909 sisältyvät uudistukset voidaan ottaa huomioon juuri sen vuoksi, että sen täytäntöönpano on johtanut jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön muuttamiseen ja mukauttamiseen.

25 — Ks. edellä 2 kohta.

26 — Ks. tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen a kohta.

27 — Ks. tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen 3 artiklan 4 kappale.

28 — Tuomittujen siirtämistä koskevaan yleissopimukseen liittyneiden sopimusvaltioiden yksipuolisia selityksiä analysoitaessa ilmenee lisäksi, että ainakin seitsemän unionin jäsenvaltiota on ulottanut yleissopimuksessa tarkoitetun ”kansalaisen” käsitteen koskemaan henkilöitä, joiden asuin- tai kotipaikka on täytäntöönpanovaltion alueella tai jotka ovat asettuneet sinne pysyvästi (Tanskan kuningaskunta, Unkari, Alankomaiden kuningaskunta, Portugalin tasavalta, Slovakian tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta). Irlanti sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta puolestaan ovat säätäneet mahdollisuudesta laajentaa kyseistä käsitettä sellaisen arvioinnin perusteella, joka koskee tuomitun henkilön asianomaiseen jäsenvaltioon liittäviä tiiviitä yhteyksiä.

58. On lisäksi selvää, että lainsäädäntö, jonka johdosta kaikilta unionin kansalaisilta, jotka eivät ole Ranskan kansalaisia, evätään yksiselitteisesti mahdollisuus, että heihin voitaisiin soveltaa puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan mukaista kieltäytymisperustetta, on suhteeton. Lainsäädännöllä viedään toimivaltaisilta oikeusviranomaisilta järjestelmällisesti näiden toimivalta arvioida yksittäisiä tapauksia, ja siinä oletetaan yhtä ehdottomasti kuin kumoamattomasti, että on oikeudellisesti mahdotonta panna rangaistusta täytäntöön Ranskassa. Ranskan hallituksen argumentaatiosta ilmenee, että tilanne on monitahoisempi ja että koska kaikkia täytäntöönpanovaltion oikeusviranomaisten käsiteltäväksi mahdollisesti tulevia tapausvaihtoehtoja varten ei voida vahvistaa yhdenmukaista oikeudellista kehystä, sovellettava lainsäädäntö on tarpeen määrittää tapauskohtaisesti, koska se voi vaihtua sen mukaan, minkä valtion kansalainen tuomittu on. Pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö on suhteeton siksi, että siinä suljetaan ennalta kyseisen perusteen soveltamisen ulkopuolelle tuomittuja, jotka kuitenkin voisivat heidän pyyntöönsä sovellettavien oikeussääntöjen perusteella mahdollisesti vaatia, että heidän rangaistuksensa pannaan täytäntöön Ranskassa.

59. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäiseen kysymykseen siten, että SEUT 18 artiklassa vahvistettu syrjintäkiellon periaate on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan rangaistuksen täytäntöön panemista varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä vain, jos etsitty henkilö on Ranskan kansalainen ja toimivaltaiset Ranskan viranomaiset sitoutuvat panemaan rangaistuksen itse täytäntöön.

D *Yhdenmukaista tulkintaa koskeva velvollisuus*

60. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Pupino antamassaan tuomiossa todennut, että ”yhdenmukaisen tulkinnan periaate pätee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston mukaisesti tehtyjen puitepäätösten osalta. Kansallisen tuomioistuimen on kansallista oikeutta soveltaessaan tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle puitepäätöksen sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta sillä tavoiteltu tulos saavutettaisiin ja näin noudatettaisiin [aikaisemman] EU 34 artiklan 2 kohdan b alakohtaa”.[29] Lisäksi ”kansallisen tuomioistuimen velvollisuus viitata puitepäätöksen sisältöön tulkitessaan asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä lakkaa, kun kansallista oikeutta ei voida soveltaa tavalla, joka johtaa tällä puitepäätöksellä tavoitellun tuloksen kanssa sopusoinnussa olevaan tulokseen. Toisin sanoen yhdenmukaisen tulkinnan periaate ei voi olla perustana kansallisen oikeuden contra legem -tulkinnalle”.[30]

61. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia, onko kyseisessä asiassa mahdollista tulkita kansallista oikeutta puitepäätöksen mukaisesti. Tyydyn muistuttamaan, että jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että tällainen tulkinta on mahdollinen esimerkiksi siten, että rikosprosessilain 695-24 §:n 2 momenttiin sisältyvää ilmaisua ”Ranskan kansalainen” tulkitaan niin, että sillä tarkoitetaan myös vastaavia kansalaisuuksia eli unionin jäsenvaltioiden kansalaisuuksia, kyseisen tuomioistuimen on otettava huomioon eri tavoitteet, joihin puitepäätöksellä 2002/584 pyritään ja joihin kuuluu tavoite, että tuomittu onnistuu sopeutumaan yhteiskuntaan uudelleen, ja se voi käyttää hyödyllisenä lähtökohtana yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Kozłowski antaman tuomion 48 kohdassa esittämiä arviointiperusteita ja edellä mainitussa asiassa Wolzenburg antaman tuomion 76 kohtaan sisältyvää toteamusta, kun se suorittaa kokonaisarviointia pääasian vastaajan ja Ranskan yhteiskunnan välisestä liitynnästä ratkaistakseen, voiko pääasian vastaaja vaatia, että hänen rangaistuksensa pannaan täytäntöön Ranskassa.

29 — Asia C-105/03, tuomio 16.6.2005 (Kok., s. I-5285, 43 kohta).

30 — Ibid., tuomion 47 kohta.

V Ratkaisuehdotus

62. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Cour d'appel d'Amiensin kahteen ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

1) Jäsenvaltioiden on pantava eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS 4 artiklan 6 alakohta täytäntöön siten, että täytäntöönpanosta vastaaville oikeusviranomaisille annetaan toimivalta kieltäytyä panemasta täytäntöön rangaistuksen täytäntöönpanoa varten annettua eurooppalaista pidätysmääräystä sekä jäsenvaltion omien kansalaisten osalta että kyseisessä jäsenvaltiossa oleskelevien tai vakinaisesti asuvien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta, ja näiden viranomaisten on voitava käyttää tätä toimivaltaa niin, että ne ottavat huomioon kunkin yksittäistapauksen olosuhteet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sen harkintavallan käyttöä, jonka perusteella jäsenvaltiot voivat unionin oikeutta noudattaen määrittää edellytykset, joita kyseisen 4 artiklan 6 alakohdassa määrätyn kieltäytymisperusteen soveltamiselle voidaan asettaa jäsenvaltiossa vakinaisesti asuvien tai siellä oleskelevien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta.

2) SEUT 18 artiklassa vahvistettu syrjintäkiellon periaate on joka tapauksessa esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan rangaistuksen täytäntöön panemista varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä vain, jos etsitty henkilö on Ranskan kansalainen ja toimivaltaiset Ranskan viranomaiset sitoutuvat panemaan rangaistuksen itse täytäntöön.